

FELÂH BULACAK KİMSELER*

Eüzü bi'llâhi mine's-şeytâni'r-racîm.

Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm.

El-hamdü li'llâhi rabbi'l-âlemîn... Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ

hayri halkihî muhammedin ve âlihî ve sahibihî ve men tebiahû bi- ihsânin ilâ yevmi'd-dîn...

Emma ba'dü, fa'lemû eyyühe'l-ihvân... Feinne efdale'l-kitabi kitabu'llâh... Ve efdale'l-hedyi hedyü seyyidinâ muhammedin salla'llâhu aleyhi ve selem... Ve şerre'l-umûri muhdesâtühâ, ve külle muhdesin bid'ah, ve külle bid'atin dalâleh, ve külle dalâletin ve sâhibehâ fi'n-nâr... Ve bi's-senedi'l-muttasılı ile'n-nebiyyi salla'llâhu aleyhi ve selleme ennehû kâl...

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ وَجَعَلَ قَلْبَهُ
سَلِيمًا وَلِسَانَهُ صَادِقًا وَنَفْسَهُ مُطْمَئِنَّةً وَخَلِيقَتَهُ
مُسْتَقِيمَةً وَأُذُنَهُ مُسْتَمِعَةً وَعَيْنَهُ نَازِرَةً فَأَمَّا
الْأُذُنُ فَفَمِعُ وَأَمَّا الْعَيْنُ فَمَقْرَّةٌ لِمَا يُوعَى الْقَلْبُ
وَ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ جَعَلَ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاعِيًا

(حم . هب . وابن سنی، و ابو نعیم عن أبي ذر)

* Bu konuşma; Merhum Dr. Metin Erkaya tarafından, titizlikle çalışılarak metne dönüştürülmüştür. Mekanı Cennet olsun.

RE. 333/12 (*Kad eflaha men ahlesa kalbehû li'l-
iman...*) *Îlâ âhiri'l-hadîs. Sadaka rasûlü'llâh,
fi mâ kâl, ev kemâ kâl.*

Aziz ve muhterem müslüman kardeşlerim!

Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin selâmı, rahmeti,
bereketi üzerinize olsun...

Peygamberimiz, Efendimiz Muhammed-i
Mustafa SAS Hazretleri'nin mübarek ehâdîs-i
şerifesinden bir miktarını şurada sizlere izah
etmeye çalışacağım.

Hadis-i şeriflerin açıklanmasına, izahına geç-
meden önce, evvelen ve hâssaten Efendimiz
Muhammed-i Mustafa SAS Hazretleri'nin müba-
rek ruh-u saadeti için, sonra sair enbiya ve mür-
selînin ruhları için, bütün evliyaullahın ruhları
için, Peygamber SAS Efendimiz'in ashabının,
din büyüklerimizin; ve hâsseten ashab-ı kiram-
dan Ebû Bekr-i Sıddîk ve Aliyy-i Murtaza'dan
müteselsilen efendimiz, hocamız Muhammed
Zâhid-i Bursevi'ye kadar güzerean eylemiş olan
cümle sâdât-ı turuk-ı aliyyemizin ruhları için,
hülefasının ve müridlerinin ruhları için;

Bu eserin müellifi Gümüşhanevî Ahmed
Ziyaeddin Efendi Rh.A'nın ruhu için ve bu eserin
içindeki hadisi şeriflerin bize kadar gelmesinde
emeği geçmiş olan ulemanın ve ravilerin ayrı
ayrı ruhları için;

Uzaktan ve yakından, bu hadisi şerifleri
dinlemek üzere, şu mescide cem olmuş olan siz
kardeşlerimizin ahirete intikal ve irtihal eylemiş
cümle yakınlarının ve sevdiklerinin ruhları için;

Hayatta olan bizlerin de sıhhat, afiyet ve saadet, selâmet üzere yaşayıp, iman-ı kamil ile Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne mülâkî olmamız, iki cihanda aziz olmamız için bir Fatiha, üç İhlâs-ı Şe rif okuyalım!

.....

Sadece baş cümlesini okumuş olduğum bu uzun hadisi şerifte , Peygamber SAS Hazretleri, müslümanların nasıl olması gerektiği hakkında bize işaretler vererek buyuruyor ki:¹

قَدْ أَفْلَحَ مَنْ أَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ وَجَعَلَ قَلْبَهُ
سَلِيمًا وَلِسَانَهُ صَادِقًا وَنَفْسَهُ مُطْمَئِنَّةً وَخَلِيقَتَهُ
مُسْتَقِيمَةً وَأُذُنَهُ مُسْتَمِعَةً وَعَيْنَهُ نَاطِرَةً فَأَمَّا
الْأُذُنُ فَقَمِيعٌ وَأَمَّا الْعَيْنُ فَمُقِرَّةٌ لِمَا يُوعَى الْقَلْبُ
وَقَدْ أَفْلَحَ مَنْ جَعَلَ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاعِيًا

(حم. وابن سنی، و ابو نعیم عن أبی ذر)

RE. 333/12 (*Kad eflaha men ahlesa kalbehû li'l-îmân...*)

¹ Ahmed ibn-i Hanbel, *Müsned*, c.V , s.147, no:21348; Heysemî, *Mecmaü'z- Zevâid*, c.X, s.401, no:17721; Ebû Nuaym, *Hilyetü'l- Evliyâ*, c.V , s.216; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.II, s.177, no:1141; Ebû Zerr-i Gıfârî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.I, s.68, no:255; *Câmiü'l-Ehâdîs*, c.XV, s.115, no:15110.

(*Kad eflaha*) “Felâh buldu, muhakkak ve muhakkak felâh buldu.” Kim? Şu şu şu sıfatlara sahip olan kimseler muhakkak felâh buldular. Sayacak o sıfatları...

Felâh ne demek? İnsanın fevze nail olması, korktuklarından emniyette olup, umduğu güzel neticelere nail olması, onları elde etmesi demek. Yani güzel netice, hüsn-ü akıbet sahibi olur şöyle olan kimseler diye o sıfatları sayacak Efendimiz SAS.

Felâh bulanlar kimler?

a. Kalbini İman İçin Halis Kılan

مَنْ أَخْلَصَ قَلْبَهُ لِلْإِيمَانِ

(*Men ahlesa kalbehû li'l-îmân*) “Kalbini iman için halis kılan felâh buldu.”

Cümle cümle izah edip yürüyelim. Şimdi insanın kalbini iman için halis kılmak ne demek?

İnsanın kalbi, gönül dediğimiz bütün hislerinin kuvvetlerinin merkezi olan o varlığı, o latifesi ma'rifetullah ve muhabbetullah makamıdır. İnsanın asıl vazifesi, Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni bilmek, tanımak ve onu sevmektir. Kalp nazargâh-ı ilâhidir. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin nazar ettiği yerdir. Tecelligâh-ı ilâhidir. Bizim gayb alemi bilme vasıtamızdır. Tanıma vasıtamızdır. Onun yeri, onun içi imana mahal olmaktır. Onun mevkii imana mahal olmaktır. Kalbe layık olan içinde iman olmasıdır. İçinde nifak olmamasıdır, fısk-ı fucur olmamasıdır. Kötü duygular, kötü hisler olmamasıdır.

Kim bütün bunları kalpten def eder de o kalbini sırf Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne imana tahsis edebilirse, yani kalbi serapa, her tarafı dopdolu iman olursa, içinde başka bir şey kalmaz ise, halis olursa, içeride başka bir katışık olmadan sadece iman bulunursa, işte o kimse felâh bulmuştur.

O zaman bizim içimizde neler var? Tabi biz onu kolay kolay bilemeyiz ama, pek çok şeylerin de kalbimizde kaynaştığı, kıvrandığı, oynaştığı bir gerçektir. Yani çok balıkların böyle bir suyun içinde oynaştığı gibi bizim gönlümüzden neler dolaşır, neler geçer, neler düşünürüz? Böyle olmayacak. Kalp imana tahsis edilecek ve masivallahtan tahliye edilecek, tathir edilecek temizlenecek Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne imanın mahalli olacak orası.

Sür çıkar ağyârı dilden, tâ tecelli ede Hak;

Padişah konmaz saraya, hâne mamur olmadan...²

² Şemseddîn-i Sivâsî'ye (1520 - 1597) ait şiirin tamamı şöyle:

*Vâsıl olmaz kimse Hakk'a cümleden dûr olmadan Kenz açılmaz
şol gönülde tâ ki pürnûr olmadan*

Sür çıkar ağyârı dilden tâ tecellî ede Hakk

Pâdişâh konmaz saraya, hâne mamûr olmadan

Hakk cemalin Kâbe'sini kıldı âşıklar tavaf

Yerde Kâbe, gökyüzünde Beyt-i ma'mûr olmadan

Sen müyesser eyle Yâ Rab bizlere beyt'in tavâf

Ilmin ile âmil eyle vâde tekmil olmadan

Mest olanların kelâmı kendiden gelmez veli

Ya niçin söyler ene'l-Hak, kişi Mansûr olmadan.

Mest olup meydana geldim ta ezelden ta ebed

İçmişem aşkın şarabın âb-ı engûr olmadan

Sen bu temizliği yapmadan Allah-u Teâlâ Hazretleri o pis, çirkef yere tecelli etmez. Padişah, hane mamur olduğu zaman, süslenip zînetlendiği zaman, temiz pak olduğu zaman gelir, konar, misafir olur. Mezbeleye padişah misafir edilir mi? Edilmez. O mânâdan hareketle şair diyor ki: “Sen kalbini masivallah pisliliklerinden temizle ki, hane mamur olmadan padişah gelip misafir olmaz.” diyor.

Eğer Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin tecellisine nâil olmak istiyorsan; ma'rifetullah, muhabbetullah ermek istiyorsan; kalbinin sadık bir yakîni olmasını, kuvvetli ve tereddütsüz bir imanın olmasını istiyorsan, masivallahtan pâk edeceksin. Kalbini Allah'a imana tahsis edeceksin. Gönlüne başka bir şey sokmayacaksın. Gönle gaye olarak bir başka şey girmeyecek; dünyalık girmeyecek, menfaat girmeyecek, hırs girmeyecek, kin girmeyecek, tamah girmeyecek. Çeşit çeşit kötü huylar, duygular var. Günahlarla kirlenmeyecek kalbin... Sadece Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne tahsis edilmiş olacak.

*[Biz ricâliz, gelmişiz, kim gör ezelden tâ-ebed;
İçmişiz aşkın şarâbın, âb-ı engûr olmadan.]*

“Mûtû kable en temûtû” sırrına mazhar olan
Haşr-ü neşri bunda gördü nefha-i sûr olmadan*

*Âşkın çok derdi amma sırrın izhâr eylemez
Söylemesi terk-i edeb çünkü destûr olmadan*

*Bir acaîb derde düşmüş tutuşur Şemsî müdâm
Hakk'a makbûl olmak ister, halka menfûr olmadan.*

Yapabiliyor musun böyle? Bilmiyorum yapabilir misin yapamaz mısın, ama yaparsan, (*Kad eflaha men ahlesa kalbehu li'l-îmân*) “Kalbini böyle imana tahsis edebilen kimse felâh bulmuştur.” diyor Peygamber Efendimiz.

Demek ki içindeki başka niyetleri, başka arzuları, başka duyguları atmaya çalışacaksın, def etmeye çalışacaksın. İman dolacak için, sadece iman dopdolu olacak. Başka bir şeye yer kalmayacak. Çünkü halis olacak, katışık olmayacak. Yani şurasında iman var, burasında hırs var. Şurasında Allah sevgisi var, bu tarafta dünya sevgisi var; olmaz. Katışık oldu, katışık olmaz. Saf olacak, pak olacak.

B. Kalbini Selâmette Kılan

وَجَعَلَ قَلْبَهُ سَلِيمًا

(*Ve ceale kalbehû selîmen*) “Kalbini selâmette kılan felâh buldu.”

Tabii vasıfları sayacak Arap dilinin kaidesine göre. Şu kimseler felâh bulmuştur ki, kalbini imana tahsis etti, halis kıldı. Ondan sonra kalbini selim kıldı, ondan sonra şöyle yaptı diye sıfatları sayacak. (*Ve ceale kalbehû selîmen*) Kalbini selim edecek. Kalb-i selim sahibi olacak.

Ne demek selim kalp? Kalp hastalıklarından, mânevî hastalıklardan kötü huylardan temiz olacak, berî olacak. Emr âz-ı kalbiyye, kalp hastalıkları olmayacak kalbinde. Kalbinde kalp hastalıkları olmayacak.

Şairin birisi de demiş ki:³

*Sanma ey hâce ki, senden zer ü sîm isterler;
Yevme lâ yenfeûda, kalb-i selîm isterler.*

³ Bağdatlı Rûhî (ö.1605)'ye ait şiirin tamamı şöyle:

*Sanma ey hâce ki, senden zer ü sîm isterler; Yevme lâ yenfeu'da
kalb-i selîm isterler.*

Berzah-ı havf ü recâdan geçegör, nâ-kâm ol;

Dem-i âhirde ne ümmîd ü ne bîm isterler.

Alem-i meh u hurşîd ü felekte hergiz;

Ne mühendis, ne müneccim, ne hekim isterler.

Alem-i keşf-i meânide çok esrar açılır;

Giremez nefis-i gâzab, anda halîm isterler

Sâkin-i dergeh-i teslîm-i rıza ol dâim

Ber murad etmeğe, hizmette mukîm isterler

Unutup bildiğini, ârif isen nâdân ol;

Bezm-i vahdette ne ilim, ne alim isterler.

Harem-i ma'nîde bîgâneye yol vermezler;

Aşinâ-i ezelî, yâr-i kadîm isterler.

Cürmünü mu'terif ol, tâate mağrur olma;

Kî şifâhâne-i hikmette sakîm isterler.

Kible-i ma'nîyi fehm eylemeyen kecrevler;

Sehv ile secde edip, ecr-i azîm isterler.

Ezber et, nükte-i esrâr-ı dîli ey Rûhî;

Hâzır ol, bezm-i ilâhide nedîm isterler.

Bunun mânâsı ne? “Ey efendi sakın tahmin etme, zannetme ki sana ahirette, ‘Paran var mı? Altının gümüşün var mı?’ diye para soracaklar, para isteyecekler. Ahirette ne isterler? Kalb-i selim isterler. Selamette olan hastalıklardan uzak, sapasağlam sıhhatli bir kalp ile gelebildin mi? Sağlam bir gönül ile, hastalıksız bir gönül ile gelebildin mi? Gönülünü hastalıksız edebilmişse bir insan, selâmette edebilmiş ise, o zaman felâh bulur.”

Tabii, bunların arkasından bir sürü sorular insanın aklına hücum ediyor: Ben doktor değilim ki, nasıl tedavi edeyim kalbimi? Nasıl hastalığa tutturmayayım? Nasıl olur da kalp hastalıklardan uzaklaşır? Nasıl olur da kalpten öteki şeyler atılır?

Haa, sen bunu merak edersen, bulursun. Çünkü kim bir şeyi talep eder de, o talep ettiği şeyi elde etmek için uğraşırsa, Allah onu ona erdirir.

Allah-u Teâlâ Hazretleri’nin dergâhında lâ yoktur, hayır yoktur. Allah-u Teâlâ Hazretleri, kendisine iltica eden bir kulu e l i boş çevirmez. Cömerttir çünkü; cömertlerin en cömerdidir. Sen Allah-u Teâlâ Hazretleri’nden isteyeceksin, o da vermeyecek? Görülmüş şey değil, yani olmuş bir şey değil.

“—Peki, birçok mahrum insanlar var, neden?”

İstemesini bilmiyor cahil, istemiyor ki. Yani istemiyor, aramıyor. Böyle bir şeyin ihtiyaç olduğunu anlayıp da aramıyor. Arayan Mevlâsını da bulur demişler ya. Ne ararsa, kim neyi ararsa, o aradığını bulur. Bir kere bunun kaidesi bu. Candan istersen, Allah ihsan eder.

Haa bunun ötesinde tekniği nedir? Yâni, “İstiyorum da, biraz da nasıl olduğu hakkında bilgi ver!” filân diyecek olursan, o zaman bu bir eğitim işidir, terbiye işidir. Yâni, eğiteceksin.

Nasıl yırtıcı bir kuşu alıyorsun, terbiye ediyorsun. Ediyorlarmış eskiden, bilmiyorum şimdi de var mıdır?

Bileğine tutuyor, konduruyor kuşu. Doğan kuşu, şahin kuşu neyse, ava gittiği zaman avı yakalayıp getiriyor. Yırtıcı bir hayvandı. O yırtıcı hayvan, ayağında ip yok; nasıl oldu da söz dinleyen bir hayvan haline geldi? O kuşu yakalayıp niye getiriyor sahibine? Terbiye ile.

At terbiye edilir, kuş terbiye edilir, çeşit çeşit mahlûklar hepsi az çok bir terbiyeden geçiriliyor. Sirklerde görüyoruz, hayvanlara ne hünerler yaptırıyorlar; fillere, aslanlara... Çemberin içinden atlattırıyorlar, topun üstünde yürüttürüyorlar... Çeşit çeşit... Neyle oluyor? Terbiye ile oluyor.

O hayvancıklar, pek çok kabiliyetler bakımından bizim altımızdadır. Seviye itibarı ile çok düşüktürler. O hayvancıklar, o terbiye ile birçok şeyleri yapabiliyorlar ya, işte insanoğlu da terbiye ile birçok şeyleri elde eder.

Bunun da bir yolu, yöntemi, usulü vardır. İnsan o usûle riayet edince, maksadına ulaşır. Kalbin selim olmasının çarelerinden birisi, Allah-u Teâlâ Hazretleri’ni zikretmektir. Hadis-i şerifte geçti ki:

لِكُلِّ شَيْءٍ دَوَاءٌ وَدَوَاءُ الْقُلُوبِ ذِكْرُ اللَّهِ

(*Li-küllü şey'in devâün*) “Her şeyin çaresi var, ilâcı var. Her hastalığın bir ilacı var, bir devası vardır. (*Ve devâü'l-kulubizikru'llâhi*) Kalplerin devası da, Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin zikridir, Allah'ı zikretmektir.”

İnsan Allah'ı zikir ede ede, kendi içinde bilmediği bir takım hadiseler cereyan eder. Sonunda kalbinde bir ışık parıldamaya başlar, bir nur yanmaya başlar. Yavaş yavaş bir şeyler kıpırdanmaya başlar. Yavaş yavaş gönlü yumuşamaya başlar. Yavaş yavaş gözü yaşlanmaya başlar, duygulanmaya başlar. Yerinde duramaz bir hale gelmeye başlar. Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni sevmek ne kelime, yolunda kurban olmak ister. Yani o hale gelir yavaş yavaş... Onun esrarını biz anlarız veya anlayamayız.

Demek ki çarelerinden birisi Allah-u Teâlâ Hazretleri'ni zikretmekmiş. Ondan sonrada tabii ilerideki bir hadis-i şerifte izahatı gelecek. Çeşitli teknikler, metotlar ile insanın hastalıklarınının tedavisi yapılır. Şimdi bu cümleyi böyle bu kadar bırakıp geçelim. Demek ki kalbi hastalıklardan tedavi etmemiz lâzım veyahut hastalıklardan korumamız lâzım. Hasta değilse hijyen, koruyucu hekimlik, hıfzıssıhha... Hasta değilse hastalıklardan koruyacağız, hasta ise tedavi edeceğiz. Hastalığını giderecek ilaçları arayacağız.

c. Dili Sâdık Olan

وَلِسَانَهُ صَادِقًا

(*Ve lisânehû sâdıkan*) “Dilini de doğru bir dil eyleyen.”

Üçüncü kademesi, hadis-i şerifteki cümlelerin üçüncüsü. “Şu kimse felah buldu ki; kalbini imana tahsis eyledi, kalbini selim bir kalp eyledi, (ve *lisânehû sâdıkan*) dilini de doğru bir dil eyledi.”

Dilin doğruluğu, gönlün doğruluğunun işaretidir. İnsanın kalbi temiz oldu mu, sözleri çok rahat söyler. Tertemiz konuşur. Hiç pervasız konuşur. İçi temiz çünkü... İçinde art niyetler oldu mu, lafı geveler, döndürür dolaştırır.

“—Dilinin altında bir şey var! Söyle, dilinin altında ne var?

Çıkart ağzından şu baklayı!” dersin.

Yani öyle demişizdir hep, tarihte öyle geçmiş kültürümüzde....

İnsanın içi temiz oldu mu kalbi de doğru olur. Kalbini doğru yaptı mı, dilini doğru söylemeye alıştırdı mı, o da yavaş yavaş için temizliğine vesile olur. Bir insan doğru sözlülüğü kendisine prensip edinse, bugünden itibaren, şu andan itibaren yalan söylemeyeceğim dese, tersine geriye doğru kalbinin ıslahına vesile olur bu. Neden?

Hadis-i şerifte bildiriliyor ki, doğru söyleyen insan, sorulduğu zaman doğruyu söyleyip de mahcup olacağı şeyleri yapmamaya başlar. Bunu bana sorarlar, ben de doğru söyleyeceğim; binaen aleyh ayıp olur. Neticede o işi yapmaz. Böylece doğru sözlülüğü, doğru halliliğine, doğru kalpliliğine ve iyi noktaya götürür insanı...

Meşhur bir hadis-i şerifte zikrediliyor ki, Tevbe Sûresi'ndeki:

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا...

(التوبة: ١١٨)

(*Ve ale's-selâseti'llezîne hullifû*) [Ve seferden geri bırakılan üç kişinin de tevbelerini Allah kabul etti.] (Tevbe, 9/118) ayet-i kerimesinin izahındadır bu hadise... Peygamber Efendimiz sefere çıktı. Sefere çıkmadan önce, “Ey ashabım, hazırlanın!” dedi. Herkes hazırlandı, günü gelince sefere çıktılar. Bazı kimseler çıkamadı. Neticede Peygamber Efendimiz seferini yaptı. Sıcak bir mevsimde, uzun bir sefer yaptı. Döndü, Medine-i Münevvere'ye geldi. Sefere gitmeyip Medine'de kalanlar huzuruna geldiler. El öpüp, etek öpüp, hoş geldin deyip herkes bir mazeret uydurdu. Gidemeyenlerin bir kısmı birer mazeret uydurdular. Peygamber Efendimiz kabul etti mazeretlerini, bir şey demedi.

Yalnız Kâ'b ibn-i Mâlik RA ile iki kişi [Mirâre ibn-i Rabî ve Hilâl ibn-i Ümeyye] geldiler. Kâ'b ibn-i Mâlik edip ve şair bir kimse idi. Dedi ki:

“—Yâ Rasûlallah! Bir mazeret uydurmak icap etse, bu işi beceririm, çok güzel yapabilirim bu işi. Uydururum bir mazeret, söylediğim şey denk düşer ama, doğru düzgün bir mazeretim yok... Şu gün hazırlanırım, bu gün hazırlanırım diye diye hazırlığı geciktirdim.” dedi.

Bak, oradan bir kötü huy çıkıyor ki, insan bir hayrı geciktirince arkası fenaya varıyor. Hayrı çabuk yapmak lazım!

“—Ondan sonra siz ordunuzla Medine-i Münevvere’den yola çıktınız. ‘Benim atım hızlı koşar, arkalarından yetişirim!’ dedim.

Gene gevşek davrandım. Ondan sonra, işte koştururum falan derken daha geç kaldım. Neticede, ‘Artık yetişemem!’ diye arkanızdan gelmedim. Böylece beni nefsim, şeytan oyaladı, aldattı. Gelmemeye de niyet etmemiştim ama, netice itibari ile oyalana oyalana gelememe durumuna düştüm. Suçum neyse, cezamı çekmeye razıyım!” gibi bir ifade ile halini doğru söyledi.

Hani, “Doğru sözlülüğün neticesini, bir hikâye ile anlatalım!” diye olmuş olan bu hadiseyi anlatıyoruz. Kur’an-ı Kerim’de de ayet-i kerime var bu hususta...

Böyle deyince, Peygamber Efendimiz ona hiç cevap vermedi. Ötekilerin mazeretine mukabele etti, bir şeyler söyledi, bir kaç söz söyledi de, bu zatın ve öteki iki arkadaşının sözlerine hiç bir şey demedi, sustu. Neden? Vahiy bekliyor Peygamber Efendimiz.

“—Bu kimselere nasıl bir muamele yapalım? Allah-u Teâlâ Hazretleri bakalım ne emir buyuracak?” diye bekleme durumuna girdi.

Bir zaman sonra dedi ki:

“—Bu şahıslara selâm vermeyin, konuşmayın!”

Kestiler ashab-ı kiram selâmı, sabahı... Kimse konuşmamaya başladı. Günler geçiyor, kimse selâm vermiyor.

Bir zaman sonra:

“—Hanımları da ayrı dursunlar onlardan!” diye haber gönderdi.

Aile münasebeti de kesildi. Böylece iki aya yakın bir zaman geçti. Elli üç, elli dört gün geçti. Dile kolaydır. Ayet-i kerimede bildiriliyor ki:

حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَّتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ

(التوبة: ١١٨)

(*Hattâ izâ dâkat aleyhimü'l-ardu bimâ rahubet*)
“Yeryüzü, bunca genişliğine rağmen onlara dar geldi.” (Tevbe, 9/118) deniliyor. Dünya başlarına daraldı yâni.

Bir ay geçti, kırk gün geçti, epeyce bir zaman böyle geçti; dünya başlarına dar geldi bu üç kişinin... Ama sonunda 50. günün sabahında, (*Ve ale's-selâseti'llezîne hullifû*) “Seferden geri kalmış o üç kişiye de Allah tevbe nasib etti, tevbelerini kabul etti, onları temize çıkardı!” (Tevbe, 9/118) diye Tevbe Sûresi'ndeki bu ayet-i kerime nazil oldu. Hatta bak Tevbe Sûresi diyoruz. Sûreye adını vermiş oluyor bu hadise.

Peygamber SAS Efendimiz, sabah namazından sonra durumu ashabına bildirdi.

O sırada, Kâ'b ibn-i Mâlik RA namaz kılıyormuş bir damın üstünde Medine'de... Sel' Dağı'nın tepesinden birinin yüksek bir sesle: “Ka'b ibn Mâlik müjde, müjde!” diye bağırdığını duymuş. Başka birisi de at koşturarak müjdeli haberi ulaştırmış:

“—Müjde! Hakkında ayet indi, hadi gel!” filan diye sevinerek haber vermişler.

Neticede geldiler, Peygamber Efendimiz onları tebrik eyledi.

Bunlar hakkında inen ayet-i kerimede buyruldu ki:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

(*Yâ eyyühe'llezîne âmenü'tteku'llâhe ve kûnû mea's-sàdikîn*) “Ey iman edenler, Allah’tan korkun ve doğru sözlü, sàdık kimselerle beraber olun!” (Tevbe, 9/119)

Öteki yalan söyleyenlere, bahane uyduranlara Allah tevbe nasip etmedi. Zahirlerine göre durumları idare edildi. Çünkü münafıklık yaptılar. Münafıklıklarına göre onlar öyle geldiler, öyle gittiler ama, bu üç doğru sözlü insan sonunda büyük mükâfata nâil oldu. Kur’an-ı Kerim’de bildiriyor Allah-u Teâlâ Hazretleri, “Bunlara da tevbe nasip ettim!” diye. Garantiye aldılar yâni, doğru sözlülüklerinden dolayı...

Ondan sonra da müslümanlara doğru sözlülük emrediliyor. Onun için, bizim özümüzün sözümüzün doğru olması lâzım! Dobra dobra, mert, sözümüzün eri olmamız lâzım! Sözümüze güvenilmesi lâzım!

“—Senede sepete lüzum yok! Bu sözü söyledin mi sen?”

“—Söyledim, tamam.”

Bitmeli yâni. Adam bize itimad etmeli, “Ölür de yalan söylemez, yanlış söylemez!” demeli.

Yalanın iki üç yeri var. Harpte doğru söylenmez, tamam.

“—Benim müfrezemde doksan kişi var, şu dağın arkasına saklı!” dersen, tabi düşman gelir saldırır.

Harpte söylenmez bir. Efendim bir iki yerde daha var: İşte iki kişinin arasını barıştırmak için, karı kocanın arasını düzeltmek için. Oralarda caiz görülmüş, ara düzelsin diye. Müslümanların arası düzeltilsin diye bazı sözler söylenmesi caiz... Onun dışında doğru sözlü olacağız.

İnsan dilini de doğru sözlü yaptı mı, demek ki geriye doğru tesir ediyor doğruluk. Geriye doğru tesir ediyor. Üçüncü kademesi bu...

d. Nefsi Mutmain Olan

وَنَفْسَهُ مُطْمَئِنَّةً

(*Ve nefsehû mutmainneten*) “Nefsini, ruhunu mutmainne eden de felâh buldu.”

Mutmain ne demek? Sâkin demek, huzurlu demek... İnsanın içi ya çırpınır. Mesela; bir seyahatten evvelki halinizi düşünün, veyahut bir imtihana girmeden önceki halinizi düşünün! Sinirlenir insan, yani asabı havaya kalkar. Huzursuz olur, sükûnu kalmaz yâni, kararı kalmaz, sinirli olur.

İçi sakin olursa, işte ona itminan sahibi insan derler. İnsan nefsini mutmainne ederse; sâkin, asûde, berrak, durgun, engin bir nefsi olursa insanın, o da felah bulur.

Bu nasıl olur? Bir kere Allah'ı zikretmekle olur. Allah-u Te àlâ Hazretlerinin kazasına, hükmüne razı olmakla olur. Hüküm onun, dilerse yaşatır dilerse öldürür. Bir zaman gelecek, öleceğiz. Ne isterse öyle yapar. Teslim olursa, telaşı kalmaz. İşte o teslimiyet hali, kuzu gibi. Yunus Emre ondan diyor. “Koyundan yavaş gerek!” diyor ya ilâhide...

Derviş bağı baş gerek,

Gözü dolu yaş gerek,

Koyundan yavaş gerek,

Sen derviş olamazsın!

Dervişin bağı yaralı olacak. Gönlü kırık olacak. Şöyle kırık gönüllü olacak, yaralı gönüllü olacak. Gözü yaşlı olacak, hassas olacak. Çiçeğe bakacak, gözü yaşaracak. Bir güzel ayet-i kerime, hadis-i şerif duyduğu bir söz işittiği zaman kalbi yumuşayacak. Gözünden yaşlar akacak.

Efendim koyun gibi yavaş olacak, yumuşak başlı olacak. Kurt gibi yırtıcı olmayacak. Keçi gibi inatçı olmayacak... Hayvanların her birinin bir huyu var, bir şeye benzetiyoruz. Koyun gibi sakın huzurlu olacak.

e. Huyu Güzel Olan

وَخَلِيقَتُهُ مُسْتَقِيمَةً

(*Ve halikatehu mustakîmeten*) “Huyunu, tabiatını doğru yaparsa, doğru huylu olursa, o da felah buldu.”

Tabii aslında bütün bunların izahını yaptıktan sonra, dönüp hadis-i şerifi bütün olarak söyleyeceğiz. Bunların hepsi peş peşe olacak insanda demektir bu. Demek ki, huyumuzu da doğru huylu olacağız. Özü sözü doğru kimse olacağız.

Umumiyetle bizde bu asırda İslamiyet'in öğretilmesi biraz aksadı. Müslümanlığın eğitimi, yani babaların evlatlara İslamiyet'i öğretmesinde aksamalar oldu bu asırda. Biraz aile başka söyledi, mektep başka söyledi. Yirminci Yüzyıl'dayız bilmem hurafedir, gericiliktir, ilericiliktir. Avrupa'da böyle değil, Amerika'da şöyle falan derken bir bocalama oldu. İnsanlar imanını, küfrü, böyle İslâmiyet'i doğru düzgün evlatlarına öğretemediler. Öğretecek müesseseler de kalmadı.

İnsan güzel huylu olmayı nereden öğrenecek? Söyleyin bakalım. Yalan söylememeyi nereden öğrenecek? Cömert olmayı nasıl öğrenecek? Halim selim olmayı nereden öğrenecek? Hani güzel huyları kimden öğrenecek? Bunu mektebi neresi? Güzel Huy Mektebi var mı? Güzel Ahlak Mektebi diye mektep var mı? Yok.

Mekteplerde bilgi öğretiliyor. Bilgi başka, tatbikat başka... İlim başka, amel başka. İnsan sigaranın kötü olduğunu bilir ama gene sigara içebilir. Bilmek şey yapmıyor. İnsan kumarın zararlı olduğunu bilir gene kumar oynayabiliyor, görüyoruz. İçkinin zararını bilir gene içki içebiliyor, görüyoruz. Olmayan şeyler değil. Demek ki bilmek yetmiyor, bir de huy olarak insanın yapması lazım.

İşte bizim asrımızda böyle bir eğitim öğretim karışması oldu. Öğretme yapılıyor da eğitme yapılmıyor. İslâmiyeti öğreniyor muyuz? Öğreniyoruz. Mesela imam hatip okulları var, yüksek İslâm enstitüleri var, ilâhiyat fakülteleri var. Okutuyoruz kitapları cilt cilt, kalın kalın kitaplar. Arapça, Farsça bilmem Osmanlıca. Aç oku bilmem ne. İlim başka, tatbikat başka. O öğrendiğini o adam tatbik etti mi, etmedi mi diye biz hoca olarak sormuyoruz ona. İmtihanda soruyu soruyoruz, yazılıda cevap verdi mi, isterse ahlaksızın en aşağısı olsun. On numara alıp geçebiliyor. Bilgiyi söyledi mi geçiyor. İsterse kâfir olsun, Avrupa'dan gelsin bizim mektebimize girmiş olsun. Sorulara cevap verdi mi kâfir olduğu halde geçiyor. Ama ahlâk, onu kontrol etmiyoruz edemiyoruz. Edemediğimiz için unutulmuş bu iş.

Şimdi müslümanlık nedir diye sorsan, müslümanlığı namazdan ibaret sanıyor insan. Hacca gitmekten ibaret sanıyor, zekât vermekten ibaret sanıyor. Huy, ahlâk tarafına pek yanaşmıyor. Hani müslüman doğru sözlü olacak, hani müslüman iyiliksever olacak, halim selim olacak, sabırlı olacak, şükürlü olacak, cömert olacak, adaletli olacak, şecaatli olacak, kahraman olacak, yılmayacak, perv göstermeyecek... O huylar nerede?

Onlar kitaplarımızda yazmadığı için, ilmihalimizde suların hükümleri, guslün, abdestin adabı erkanı, namazın sünnetleri, farzları anlatılıp da kalbe ait ameller, niyetler, huylar öğretilmediğinden, sanki onlar yokmuş

gibi sanılmaya başlandı. Halbuki eskiden bunlar çok güzel öğretilirdi. Onların eğitimi kapatıldığı için, şimdi hakikaten tam bizim eğitim sistemimize uygun bir zümre meydana çıktı.

Adam namaz kılıyor, hacca da gitmiş, zekât da veriyor. Gel velâkin fötr başında, kravat boynunda; eğlence yerlerine gider, o da lâzım, o da lâzım der. Sen benim kalbime bak der. Hem dünyayı, hem ahireti beraber yürütmek lâzım der. Arkadaşlarını kırar geçirir, ticarete hile hud'a yapar. Haramları irtikâp eder. Acaip bir şey yani. Garip bir manzara gösteriyor müslümanlar...

Böyle olmayacak. Müslümanlık güzel ahlâk ile insanın üzerinde görülecek. Sen müslüman mısın? Müslümanım. Nerede n belli? Arkadaşların seni seviyor mu? Evinde geçimin iyi mi? Çoluk çocuğuna muamelenden ne haber? Komşuların senden memnun mu? Bir yere gittiğin zaman, gelmeden memnun oluyorlar mı? Bir yerden gittiğin zaman, arkandan gittin diye üzülüyorlar mı; yoksa, oh yarabbi kurtulduk mu diyorlar? Yani bunların, bu soruların cevabıdır senin hakikaten müslüman olup olmadığının anlaşılması.

Çünkü Allah-u Teâlâ Hazretleri insanı yarın öteki müslümanların şهادetine göre muameleye tabii tutacak. Öteki Müslümanlar, "Bu iyiydi yâ Rabbi!" dedi mi, Allah-u Teâlâ Hazretleri bildiğini koyacak bir kenara, Müslümanların oşahitliğine göre o kimseye muamele edecek.

Onun için, güzel huylu olacağız. Güzel huyu artık bilmiyorum, ne kadar anlatsam herhalde ifade edemem. Bizim huyumuzdan hayranlık

duyacak, kâfir de olsa, Yahudi de olsa Ermeni de olsa, komşumuz hayran kalacak. “Yahu o adam melek gibi adamdır, iyiliksever adamdır.” Öldüğü zaman, “Allah rahmet eylesin, ne iyiyimdir.” diyecek. Yani mecbur olmadığı zamanda seni meth edebilecek. “Yâhu etmeyin, eylemeyin, melek gibi adam aleyhinde bulunmayın, yazıktır, günahtır!” diyebilecek yani. o halde değilse kusur bizde demektir.

Müslümanlar bizden hoşnut ve razı değilse, huyumuz doğru değilse, iyi müslüman değiliz demektir. Yalnız burada bir incelik var. Bizden Müslümanlar hoşnut, razı olacak. Kâfir olmayabilir. Kâfir elbette bizden razı olmaz. Evini sımsıkı kapattı mı, hırslı kızar. Yahu bunun neresinden gireceğim diye, canı sıkılır. Yani kötüler iyilerin düşmanı olduğu için, varsın onlar memnun olmasın... Yeter ki, müslümanlar yaka silkmesin. Mühim olan insanların Müslümandan yaka silkmemesi. Bu noktaya çok ehemmiyet verelim inşallah.

Peygamber Efendimiz buyuruyor ki:

بُعِثْتُ لِأَتَمِّمَ مَكَارِمَ الْأَخْلَاقِ

(ك. عن أبي هريرة)

(*Büistü liütemmime mekârime'l-ahlâk*) “Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.” hayran kalırsınız yani onun huyuna. Öyle olması lâzım!

f. Kulağını İşitici Yapan

وَأُذُنُهُ مُسْتَمِعَةٌ

(*Ve üzünehû müstemiäten*) “Kulağını işitici kulak yapan felâh buldu.”

Demek ki insanın kulağı var. Ama işitmiyor bazı kimseler, bu sözün altında yatan mana odur. Her kulak işitmiyor. Ne demek bunun manası? Yani işittiği sözü duyunca ondan istifade edip hayatını ona göre tanzim ederse o kulak demektir. Öyle yapmaz ise işitmiyor demektir. İşitti ama tatbik etmiyor. Demek ki işitmiyor. Demek ki duymamış.

g. Gözünü İbretli Eden

وَ عَيْنَهُ نَازِرَةٌ

(*Ve aynehû nâzıraten*) “Gözünü bakıcı göz eden felâh buldu.”

E bizim gözümüz de bakıyor. Bakar, bakar ama baktığı halde görmez hakikatleri birçok insan. Birçok kimse hakikatlere baktığı zaman görmez ve baktığı yerden ibret almaz. Etrafındaki olaylardan ibret almaz. Veyahut etrafında kâinatın esrarını müşahede edipde ibret almaz.

Şimdi çok hoşuma gidiyor. Gençlerden böyle bir grup meydana geldi elhamdülillah. Onlar bu yeni şeylere çok dikkat ediyorlar. Mecmualarda şeylerde yazıyorlar bunları. Yani modern ilmin bütün inceliklerini didik didik okudukça kitaplarda, üniversitelerde onları getiriyorlar mecmualarına yazıyorlar. Bak şu iş ne kadar ibretli, bu iş ne kadar ibretli diye. Kainatta etrafındaki ibretli şeyleri mecmualara yazıyorlar. Fevkalade güzel oluyor. Bir tanecik misal vereyim:

Yüz seksen metre boyunda ağaç oluyormuş. Yüz seksen metre ne demek? Beyazıt kulesi seksen metredir, seksen beş metredir. Onun iki buçuk misli demek. Yüz seksen metre boyunda ağaç oluyormuş dünyanın bazı yerlerinde. Avustralya'da, Amerika'da Kanada şehrinde ağaç oluyormuş.

E oluyorsa oluyor ne yapalım?

Tamam haa. İnsanın gözü bakıcı bir göz olursa işte ona baktığı zaman ibret alır. Yüz seksen metre ağaç oluyor da, aşağıdaki su en üstteki yaprağa yüz seksen metre yukarıya nasıl çıkıyor? Ver bakalım cevabını. Ben bizim kuyudan, on beş metreden, yukarıdan motor taktığım halde suyu çıkartamıyorum.

Allah-u Teâlâ Hazretleri yüz seksen metre yukarıya kökten, daha kökte bir de ne kadar aşağıdadır toprağın altındadır. Ta yukardaki yaprağın yeşil kalması için lazım olan suyu nasıl çıkartıyor oraya? Elektrik motoru yok, su motoru yok, emme basma tulumba yok, kademeli tulumba yok. Nasıl çıkıyor su oraya? Buyurun cevabını verin. Hemen onun üzerine bir makale yazıyor. İşte bak Allah-u Teâlâ Hazretlerinin kudretini gösteriyor. Burada ne kadar ince bir sanat var, bu insanlar hala bunu anlayamamışlar da ama fiilen bak Allah-u Teâlâ Hazretleri böyle yapıyor. İşte insanın hoşuna gidiyor o zaman yani bu çeşit şeyleri, yeni ilimleri öyle ibretle seyredip de insan ibret çıkardı mı güzel.

Kuşun yaradılışına bakıyorlar. Allah Allah, şu kuşun beğenmediğimiz tüyü ne kadar ince bir işmiş meğerse. Hem hafif hem de ne kadar

işe yarıyor. Kuşun şekline bakıyorlar, balığın şekline bakıyorlar. Tamam diyorlar kuşun şekli aerodinamik bir şekil. Yani hava içinde böyle yağ gibi kayması için Allah onu nasıl yaratmış. Şekli, şemai ibret alıyor. Gözün şekline bakıyor, kaşın şekline bakıyor.

Geçen gün düşündüm dişçiye gitmiştim iki dişimi çektiler. Oradan diş ile ilgili meseleler aklıma takıldı. Şimdi ağızımızda on altı aşağıda, on altı yukarıda, otuz iki tane dişimiz var. Hepsi bir birine benzemiyor. Yani Allah-u Teâlâ Hazretleri diş dediğimiz şeyi bile çeşit çeşit yapmış. Öndeki dişler sivri, yassı, bıçak gibi, makas gibi böyle cart cart, yiyecekleri kopartmak için, kemirmek için...

Öndeki dişler ince. Yana doğru dişler genişliyor. Peki genişliyor üstü dümdüz olsun. Dümdüz olursa ısırmanın zaman fırt fırt o tarafa kayar ısırmanın şey. Isırmanın şey kayar. Onun için onu da gedikli yapmış. Pürüzlü yapmış lokma kaçamıyor bir yere yani orda bir şey yaptı mı öğütülüyor. Dişli yapmış. Eh işte bak baktı mı insan bir dişte bile dişlerin sıralanışında bile bir hikmet var. Pekiyi o öğütücü dişler öne gelsin, kesici dişler arkaya gelsin; bak sıralamasında bile ne kadar ibret var.

İnsan sadece ağızdaki dişlerin sıralanmasına baksa akli başından gider, hayran yere düşer insan yani. Öğütücü dişler kenarda, arkada. Neden? Öndekini kesecek, öndekiyle kesecek yan tarafa verecek öğütülecek. Ondan sonra boğazdan aşağıya kolayca yutulacak. Yutulma yerine yakın oluyor yani. Tekrar oradan gel, öbür tarafa git, nakliyede zorluk olur. Ne kadar ibretli...

Sonra, bu dilin dönmediği taraf yok. Nasıl bir alet ki dilini çıkartsan çenesine değer insanın. İçerde de oraya buraya seksen tarafa dönüyor. Her türlü hareketi yapabiliyor. Parmakta o kabiliyet yok yani dilde fevkalade üstün bir kabiliyet yaratmış. İnsan halsiz düşer yani anlatmaktan halsiz düşer. Bir insan, sadece bir ağıza baktı mı:

“—Eşhedü en lâ ilâhe illa’llah, ve eşhedü enne muhammeden abduhû ve rasûlühû” der.

Başka bir şey denmez. Bir kaşa baksa yeter. Kaşın şekline baksa yeter. Kaşın niye böyle dümdüz değil de uç tarafı kavisli? Su buradan gelsin, bu taraftan cıztt aşağı kaysın diye. Kanal yapmış, yol göstermiş yani. Alında biriken sular, terler gözün içine girip de gözü yakmasın diye, buradan böyle süzdürtüp yan taraftan akıttırıyor Allah-u Teâlâ Hazretleri.

Burnun içi niye kıllı? E tozları içeri bırakmamak için. Burnun içi niye ıslak? Tozlar yapışsında öbür tarafa geçemesin diye. Kuru olsa geçer. Kulak niye kıvrım kıvrım? Sesin şöyle dalgasını yakalasın huni gibi içeri alsın diye. Öbür tarafında niye zar var? Hava onu titreştirsin diye. Arkasında kemikler var. Yani bir sanat ki bir kudret ki mektepler inceliklerini anlamaktan, anlatmaktan acizdir.

Şimdi gençlik zümresi var elhamdülillah. Bu gibi şeyleri makalelerinde şeylerinde yazıyorlar. Allah adetlerini artt ırsın... Gözleri ibretli bak. *Aynehû nâzıraten*. Gözünü ibretli yaparsa insan iyi olur.

Etrafındaki hadiselerle baktı mı insan çok ibret alır. İmanı çok kuvvetlenir. Bakarsın falanca kafir epeyce bi küfründe inat etti taşı tozdu. Hiç ölmeyecekmiş sandı kendisini. Bir de akıbetine bakarsın ki Allah Allah gene kelime-i şehadet getirirsin. Ya Rabbi sen haksın dersin. Vaadin hak ya Rabbi dersin. Çünkü şu edepsizi bak nasıl cezalandırdın ibreti alem oldu dersin. Bir mazlum insan görürsün. Bakarsın anası babası ölmüş mazlum öksüz. Anası babası yok ya mirası ötekiler çaldı kaptı. Sonunda döner dolaşır ötekiler ölür bilmem ne yapar. Allah onu o mazlum çocuğu ötekilere mirasçı eder. Ötekilerin malı da ona gelir. Sup hanallah dersin ya Rabbi senin hikmetlerine sual olmaz. Bak döndü dolaştı iş nereye geldi dersin. Onun için aynehu nazıreten. Gözünü bakıcı göz yapan felah bulur. Kulağını işitici kulak yapan felâh bulur. Gözüyle bakıp da ibretleri görmez ise insan o zaman yazık. Bu göz ibret alınsın diye bir fırsattır, alettir elimizde. İşte öyle kullanmak lazım!

h. Kalbini Kavrayıcı Bir Kalp Haline Getiren

فَأَمَّا الْأُذُنُ فَمَقْمِعٌ وَأَمَّا الْعَيْنُ فَمَقْرَرَةٌ لِمَا يُوعَى
الْقَلْبُ وَقَدْ أَفْلَحَ مَنْ جَعَلَ اللَّهُ قَلْبَهُ وَاعِيًا

(*Feemme'l-üzünü fekamiun*) Kulak bir huni gibidir, oradan gelen bilgiler, işitilen şeyler, toplanır gönle gider. (*Ve emme'l-aynü femakarratün*) Göz de hakikatleri tespit için bir mahaldir, bir yerdir. (*Limâ yua'l-kalbu*) Kalbin idrak ettiği, gönlün idrak ettiği şeyler için

kulak bir huni gibidir, toplayıcıdır; göz de bir toplanma yeridir, istikrar yeridir. (Ve kad eflaha men ceale'llàhu kalbehû vâiyen) Allah'ın kalbini toplayıcı kalp kıldığı kimse felâh bulmuştur.”

Şimdi başından başlayarak, kısaca bu izahtan sonra söyleyelim: O kimse felah bulmuştur ki kalbini imana tahsis eyledi, başka bir şey karıştırmadı. Kalbini hastalıklardan pâk ve sâlim eyledi. Dilini doğru dil eyledi. Gönlünü huzurlu bir gönül eyledi. Ahlâkını dosdoğru eyledi. Kulağını işitici kulak eyledi. Gözünü görücü göz eyledi. Çünkü kulak hakikatleri toplayan bir huni gibidir. Göz de yine hakikatlerin bir yerleşme yeridir. Kalbin topladığı şeyler için bir mahaldir.

Kim kalbini böyle çeşitli duygularıyla gördüğü şeyleri yerli yerince yerleştirip de ibret alan, istiahlı, kavrayıcı bir kalp hal ine getirmiş ise, işte o kimse felâh bulmuştur.

Allah-u Teâlâ Hazretleri bu hadis-i şerifin sırrına cümlemizi erdirdin... Kalbimizden gayrullahı, masivallahı çıkartmayı nasip etsin... Hastalıklardan tedavi etmeyi nasip eylesin... Doğru dilli eylesin... Doğru özlü eylesin... Sakin tabiatlı eylesin... Doğru huylu eylesin... İşitici kulaklı eylesin... Görücü, ibretli gözlü eylesin... Felaha eren kimselerden eylesin...

j. İki Kişinin Namazının Farklı Oluşu

İkinci hadis-i şerife geçtik. İkinci hadis-i şerifte buyuruyor ki, Aleyhi's-salâtu ve's-selâm Efendimiz:⁴

قَدْ يَتَوَجَّهُ الرَّجُلَانِ إِلَى الْمَسْجِدِ فَيُنْصَرِفُ أَحَدُهُمَا
وَصَلَّتُهُ أَفْضَلُ مِنَ الْآخِرِ إِذَا كَانَ أَفْضَلَهَا عَقْلًا
وَيُنْصَرِفُ الْآخِرُ وَصَلَّتُهُ لَا تَعْدُلُ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ

(طب. كر. عن أبي أيوب)

RE. 334/1 (*Kad yeteveccehu'r-racülâni ile'l-mescidi, feyensarifü ehadühümâ ve salâtühû efdalü mine'l-âhari, izâ kâne efdalehâ aklen; ve yanserifü'l-âheru, ve salâtühû lâta'dülû miskâle zerretin*)

Bu söze bu hadis-i şerife yine çok dikkat etmenizi rica ederim. (*Kad yeteveccehü'r-racülâni ile'l-mescid*) “Zaman olur ki, baze iki adam aynı anda mescide yönelir.” Ne demek? İki adam mescide gelir. İki kişi mescide geldi. Ama bak nasıl dönecekler şimdi.

(*Feyensarifü ehadühümâ ve salâtühû efdalü mine'l-âhari*) “Onlardan bir tanesi geri döner ve onun kıldığı namaz ötekisinden çok daha efdal olarak döner. İki kişi beraber mescide girdiler. Birisinin namazı ötekisinden daha faziletli daha üstün olarak dönerler. Ne zaman? (*İzâ kâne efdalehâ aklen*) Akıl etmek bakımından daha üstün olduğu takdirde.”

⁴ Taberânî, *Mu'cemü'l-Kebîr*, c.IV, s.149, no:3970; Taberânî, *Müsnedü's-Şâmiyyîn*, c.III, s.53, no:1793; Deylemî, *Müsnedü'l-Firdevs*, c.III, s.212, no:4604; Heysemî, *Mecmaü'z-Zevâid*, c.V III, s.61, no:12720; İbn-i Asâkir, *Târih-i Dimaşk*, c.XXXV II, s.202; Ebû Eyyûb el-Ensârî RA'dan.

Kenzü'l-Ummâl, c.III, s.382, no:7055; *Câmiü'l-Ehâdis*, c.XV, s.138, no:15161.

Namaz kılıyorsun ya, aklın neredeydi? Ticarethanedeydi, kasadaydı, bankadaydı, evdeydi, münakaşadaydı, arkadaştaydı, yapacağın işteydi, şuradaydı, buradaydı... Aklın nerede? Namazda değil başka yerde idi. İşte o zaman olmaz. Akıl cihetinden namaza daha bağlı ise, o zaman ötekisinden namazı daha efdal olarak çıkar.

(*Ve yanserifü'l-âharu*) “Ötekisi de, yani ikinci şahıs da çıkar camiden. (*Ve salâtühû lâ ta'dülü miskâle zerretin*) Namazı, bir zerre ağırlığı kadar bile etmez vaziyette çıkar.” İki kişi camiye gelir. Birisi çok üstün bir şekilde namaz kılmış olarak camiden çıkar, ötekisi de bir zerre bir miskal kadar tartılmayacak kadar az bir şey olarak namazı öyle çıkar.

Demek ki birisi güzel bir namaz kılmış oluyor makbul oluyor, kar ediyor ondan. Ötekisi de hiçbir şey neredeyse çok az bir şey kar etmiş olarak öyle ayrılıyor. Sebebi ne? Sebebi akıl nerede ise o. Akıl ettiği miktarda, nisbette o ölçüde fazileti çok oluyor. Az olduğu ölçüde de kârı az oluyor. Bir zerre miktarı ecir alıp gitmek ne demek ya? Halbuki burası kazanç yeri. Dünya ahiretin tarlası.

Bundan çıkan ders nedir? Yapacağımız ibadetleri akılla yapmaktır. Aklımızı cem edip, toplayıp şuurlu yapmaktır. İnsanın namazdan, oruçtan, hacdan, zekâttan, zikirten, fikirten nasibi akıl ettiği ölçüdedir. Yani ne kadar şuurlu yaparsa, idrak ede ede manasını kavraya kavraya yaparsa o kadar kar eder. Ne kadar şuursuz yaparsa o kadar zarar eder. Çok az kâr edip öyle gider yani bir şey istifade edemez.

Bundan çıkan ders şudur ki yaptığımız ibadeti özene bezene yapacağız. Savurma yapmayacağız. Baştan savma yapmayacağız. İşte namaz kılmış desinler diye yapmayacağız.

Bu namaz insana çok kârlar sağlayan, mü'minin miracıdır. Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzuruna çıkıyoruz namazda. Hazret-i Ali Efendimiz'den, Hazret-i Hüseyin Efendimiz'den Ca'fer-i Sadık Hazretleri'nden (*rıdvanu'llâhi teàla aleyhim ecmaîn*) hep rivayetler okumuştum ki benzi sararıp solarmış namaza duracakları zaman. Sararırmış bayağı böyle bir, rengi uçarmış, benzi atarmış. Sorarlarmış hasta mısın diye?

“—E Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin huzuruna çıkacağım nasıl heyecanlanmayayım?” derlermiş.

Heyecana bak yani duyguya bak, namaz kılış tarzına bak. Şimdi burada her zaman söylediğim bir hakikat var onu bir kere daha yeri geldiği için söyleyeyim. Bizim manevi bakımdan kar etmeyişimiz bir takım çok şeyler bilmeyişimizden değil. Manevi bakımdan kar etmeyişimiz çok kıymetli olan ibadetleri şuursuzca yapmamızdan. Yani biz eğer şu bildiğimiz yapageldiğimiz ibadetlerin üzerinde dura düşünme şuurlu şuurlu yapsak çok başka lezzet alacağız ve çok yüksek derecelere çıkacağız ama öyle yapmadığımız için zarar ediyoruz.

Namazımız öyle, orucumuz öyle, haccımız öyle... Bizim talebelerden birisi bir otobüse imam olarak tayin edilmişti diyanetçe gitti geldi. Hocam dedi bizim hacılarımız çok acınacak durumda dedi. Nasıl dedim nasıl geçti

seyahatiniz? Bizim hacılarımız çok acınacak durumda hocam dedi. Niye? Dedim. Hep dedi taşında toprağında gittikleri yerin dedi. Harem-i Şerif’te oturuyorlar dedi. Harem-i Şerif’in kaç tane minaresi vardır diye iki saat üç saat konuşuyorlar dedi. Eğer ikna olmaz ise minareleri saymaya gidiyorlar dedi.

Ya Beytullah’tasın, orada ibadetler makbul. Yaptığın namazlar, tavaflar makbul. O fırsat ele ömürde bir defa geçiyor. Bir daha sen ne zaman gideceksin de orada hac yapacaksın. Sana ne minareden?

“—Kaç tane kapısı var mescidi şerifin?”

Canım bir sürü kapısı var, bir kapıdan girersin, çıkarısın. Öğrenmek de iyidir ama, orada ibadet et. Kâr etmeye bak!

Böyle yapmıyorlar. Bir tanesi ötekisinde bir tesbih görüyor, diyor ki:

“—Çok güzelmiş yahu, kaçta aldın bunu?”

“—Üç riyale...”

Ertesi gün onu bulacağım diye çarşıya dökülüyor, öğleye kadar onu arıyor. Buluyor ama, beş riyale bulunduğu için almıyor. Üç riyalliğini bulmak için de öğleden sonra yine uğraşılıyor. Akşama varıyor bir tesbih bulması. Yahu sen ticarete mi geldin? Tesbih Türkiye’de de var. Ama Kâbe-i Müşerrefe Türkiye’de yok!

O imkân bir yerde. Orası eski ümmetlerin kitaplarında damedh edilmiş bir yer. O Arafat, o Kâbe, o Beytullah... Eski kitaplarda da şerefi anlatıla anlatıla bitirilememiş mübarek yerler.

Neden Hz. İbrâhim çocuğunu, hanımını oraya getirdi, yerleştirdi? Vahiy ile yerleştirdi. Bir bildiği var, bir emir var. Emirle oluyor. Yani boş geçiriyor vakti. Haccımız böyle işte.

Hacca gidiyor turist gibi, aklı taşında, toprağında... Hiç istifade etmemiş. Hatta diyorlar ki: Yolda kavgaya başlıyorlar, dönüşte kavga ile bitiriyorlar işi.

Olmaz. Hac yolculuğu baştan sona sabır işidir. Arkadaşın ezasına sabredeceksin. Şeytana uymayacaksın. Şeytanın başka işi gücü yok. “Bunlar hacca gidiyorlar, Allah’ın misafiri olmaya gidiyorlar, Allah’ın hıfz-ı emanındalar, Allah’tan ecir kazanacaklar. Dur şunları aldatayım!” diye etrafınızda pervane gibi dönüyor.

Onun için haccımız böyle, namazımız öyle, zikrimiz şöyle... Kâr edemiyoruz. Yaptığımız şeyleri şuurlu yapacağız. Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize şuur ihsan eylesin...

j. Bizans’ın ve Sasanilerin Yıkılacağı

Bir hadis-i şerif daha kısaca okuyup vaktimiz dolduğu için bırakalım. Aslında çok güzel söylenecek şeylerimiz var ama ne yapalım böyle vakitler mahdut.

Peygamber SAS Efendimiz buyurmuşlar ki:⁵

⁵. Müslim, *Sahih*, c.XIV , s.133, no:5196; Ebu Hüreyre RA’dan.

Heysemi, *Mecmaü’z-Zevaid*, c.V III, s.513, no:14073; Ebu Said el-Hudri RA’dan.

Kenzü’l-Ummal, c.XI, s.368, no:31765; *Camiü’l-Ehadis*, c.XV, s.137, no:15159.

قَدْ مَاتَ كِسْرَى فَلِ كِسْرَى بَعْدَهُ وَإِذَا هَلَكَ قَيْصَرٌ
فَلِ قَيْصَرَ بَعْدَهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتُنْفَقَنَّ
كُنُوزُهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ

(م. عن أبي هريرة)

RE. 334/2 (*Kad mâte kîsrâ felâ kîsrâ ba'dehû*)
Peygamber Efendimiz bakın neler söylüyor:

(*Kad mâte kîsrâ*) “Kîsrâ öldü.” *Kîsrâ* ne demek?
Peygamber Efendimizin zamanında İran Pers
İmparatorluğu'nun başında olan adam, İran
hükümdarı. Yani o zamanki müşrik ateşe tapan
İranlıların hükümdarı.

“Kîsrâ öldü. (*Felâ kîsrâ ba'dehû*) Ondan
sonra başka Kîsrâ yok.” Bak ne söylüyor
Peygamber Efendimiz. Medine-i Münevvere'den
imparatorlukların ne olacağını söylüyor. O
zaman bir İran imparatorluğu var bir Bizans
imparatorluğu var. Bak ne diyor.

“—Kîsrâ şimdi öldü, ondan sonra başka Kîsrâ
yok.”

Kîsrâ'yı, o zamanın İran hükümdarını oğlu
bıçakladı, öldürdü. Öldürüldüğü zaman söyledi
Peygamber Efendimiz. Kîsrâ şimdi öldü. *Kad*
kelimesi mazinin başına gelince kat'iyet
ifade eder. *Kad mate* demek, işte muhakkak
tam şimdi öldü demek. Kîsrâ öldü diyor, başka
Kîsrâ gelmeyecek diyor. Ne olacak? Oralar
mülk-i İslâm olacak. Allah öyle takdir etmiş ve
Rasûlüne bildirmiş. *Sadaka rasûlü'llah...*

Sonra, (*ve izâ heleke kaysar, felâ kaysara ba'dehû*) “Bizans hükümdarı Kayser de ölecek.” Heraklius’u onunda adı. Peygamber Efendimiz zamanında yaşayan imparator Herakl veyahut Heraklius denilen adamdı. O da helâk olacak. Bak ona öldü demiyor, ötekisine öldü diyor. Berikisine de, (*izâ heleke kaysar*) “Kayser helâk olduğu zaman, (*felâ kaysara badehû*) Ondan sonra başka Kayser de gelmeyecek!” diyor.

(*Ve'llezî nefsi bi-yedihî*) Şu benim canım nefsim, ruhum kudreti elinde olan Allah’a yemin ederim ki demek bu. Böyle yemin ederdi Peygamber Efendimiz. (*Ve'llezî nefsi bi-yedihî*) “Canım kudreti elinde olan Allah’a yemin ederim ki” derdi. Ne demek? “Ben ona teslimim, neyse o öyle yapıyor. Hüküm onundur.” demek yani.

“Allah’a yemin ederim ki (*Letünfikanne künûzehüma fi sebîli'llâh*) Muhakkak ki Allah’a yemin ederim ki siz onların hazinelerini Allah yolunda sarf edeceksiniz.”

Bu ne demek? Peygamber Efendimiz müjdeliyor. İran’ı da yeneceksiniz, Bizans’ı da yeneceksiniz. Hazinelerini alacaksınız da Allah yolunda cihada sarf edeceksiniz o paraları diyor. Ta o zamandan söylüyor. Tabii Peygamber Efendimiz’in hak peygamber olduğunun işaretleri bunlar. Mucize-i nebeviyyeler. Olmadan evvel olacakları söylemesi ve söylediklerinin aynen öyle çıkması...

Rivayete göre, Peygamber Efendimiz İran hükümdarına mektup gönderdi. Dedi ki:⁶

⁶ İbn-i Kesir, *Siretü'n-Nebeviyye*, c.III, s.508.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ مِنْ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللَّهِ
إِلَى كِسْرَى عَظِيمِ فَارِسَ سَلَّمَ عَلَى مَنْ اتَّبَعَ الْهُدَى
وَأَمَّنَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَشَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ
لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَادْعُوكَ
بِدَعَايَةِ اللَّهِ فَإِنِّي أَنَا رَسُولُ اللَّهِ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً
لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ
فَأَسْلِمَ تَسْلَمَ وَإِنْ أَبَيْتَ فَإِنَّ إِثْمَ الْمَجُوسِ عَلَيْكَ

(*Bi'smi'llâhi'r-rahmâni'r-rahîm*) “Rahman ve Rahim olan Allah-u Teâlâ Hazretleri'nin adıyla. (*Min muhammedin rasuli'llâhi ilâ kîsrâ azîmi fâris*) Allah'ın elçisi Muhammed'den Fars diyarının, İran'ın hükümdarı Kisra'ya.” Mektubun başı böyle. (*Selâmün alâ meni'ttebea'l-hüdâ*) “Hidayete tabii olan, hak yolu bulanlara selâm olsun!” Sana selâm olsun demiyor. Kâfire vermiyor selâmı Peygamber Efendimiz. “Hidayete tabii olanlara selâm olsun!” diyor mektubun başında. Hidayete tabii olursan sana da selam var, değilse yok.

(*Ve âmene bi'llâhi ve rasûlihî*) Hidayete tabii olanlara, Allah'a ve rasulüne iman edenlere... (*Ve şehide lâ ilâhe illa'llâhu vahdehû lâ şerike lehû*) Ve Allah'tan başka ilah olmadığına, onun şeriki naziri olmayıp tek olduğuna şahadet edenlere selâm olsun! (*Ve enne muhammeden abduhû ve rasûlühû*) Ve Muhammed'in de onun

kulu ve elçisi olduğuna şehadet edenlere selam olsun. Selâmı böyle başlıyor.

Peygamber Efendimiz'in mektubu böyle başlıyor. (*Ed'ûke bi diâyeti'llâh*) Ben seni Allah'ın yoluna davet ederim diyor. Allah'ın daveti ile hak yola davet ederim. (*Feinnî ene rasulü'llâhi ile'n-nâsi kâffeten*) Ben şüphesiz ki Allah'ın insanların hepsine gönderdiği elçisiyim. (*Li-yünzire men kâne hayyan*) Diri olanları, kalbi canlı olanları akli başında olanları korkutmak için gönderilmiş elçisiyim.”

İnzar etmek için. “Bakın dikkat edin, yanlış yolda giderseniz arkasından azap var cehennem var!” diye onları bildirmek ile vazifeliyim. (*Ve yuhikka'l-kavlü ale'l-kâfirîn*) Kâfirlere de Allah'ın o vadettiği söz gelir, ulaşır. (*Eslim teslem*) Ey hükümdar! Müslüman ol, selâmete erersin. Davet ediyor Peygamber Efendimiz.

(*Eslim*) Müslüman ol, (*teslem*) selâmete erersin. (*Fein ebeyte*) Eğer kabul etmez isen ey hükümdar, (*fealeyke ismü'l-mecûsi*) Bütün Mecusilerin, ateşe tapanların, sana tabii olan adamların günahlarının hepsi de senin boynuna gelir. Sen kabul etmedin ya, hükümdarısın; sen kabul etmeyince hem kendin kâfir olursun hem de öteki mecusilerin hepsinin günahı sana gelir.” diye böyle mektup yazdı Peygamber Efendimiz. Bahreyn'ede böyle mektuplar gönderdi.

İran hükümdarı mektubu almış elçiden. Okumuş ondan sonra parça parça yırtmış Rasûlüllah Efendimiz'in mektubunu. Peygamber Efendimiz diyor ki

“–Benim mektubumu yırttı. Onun mülkü de parça parça olsun.”

Parça parça oldu. Hani nerede Kisrâlar? Hani nerede Kayserler? Hepsi gitti.

Allah-u Teâlâ Hazretleri cümlemize uyanıklık ihsan eylesin... Yolundan ayırmasın... Allah-u Teâlâ Hazretleri'ne bizi müslüman kıldığı için ne kadar şükretsek azdır. Bizi peygamberlerin en üstünü olan, ümmetlerin en şerefli olan Ümmet-i Muhammed'den kılan, onun ümmeti kılan Allah'a hamd ü senalar olsun... O şerefi başka peygamberler talep ediyorlardı da onlara nasib olmadı. Eski insanlara nasib olmayan bir nimet bize nasib oldu. Onun kadrini bilmeyi, Allah cümlemize nasib eylesin...

Fâtiha-i şerîfe mea'l-besmele!

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

30. 05. 1982 - İskenderpaşa

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)



SERVER
Kürsü